

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnak.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

A pap és tanító.

Krisztus a néptanítók legfőbb és soha sem változó eszményképe. Ő tanította a népeket a valódi boldogságra és vezette az igaz ösvényre. Ebben fáradnak a néptanítók is emberi gyarlóságuktól telhetőleg.

Igyekeznek az ifju nemzedékben öntudatra ébreszteni az isteni szikrát, az észnek megadni a formális képzettséget, a lelket kibékíteni az élet terheivel és nevelő munkásságukkal igyekeznek áthidalni azt az űrt, mely az élet nemesebb feladatai és küzdelmei között fennáll.

A Jézus szelleme tanítana is általuk. Hol és kik által? Az iskolákban a tanító, a templomban pedig a pap által.

A templom és iskola testvérintézmények; a pap és tanító testvérmunkások az Ur szőlőjében. Bár ily irányban működneek mindenütt!

Vajha eloszlana papjaink és tanítóink közül az a ridegség, melylyel viseltetnek sokan egymással szemben.

Vajha e testvér munkások minden dolgaikban és cselekedeteikben megértenék egymást!

Jaj a népnevelés szent ügyének és a vallásnak, hol e két testvérmunkás egymás ellen tör. De jaj nekik is, mert hűtlen kezelői Krisztus örökségének, megtagadják a Mestert. Nem az ő országáért harcolnak, hanem ellene.

„Szeressétek felebarátaitokat, mint önmagatokat.“ Pap és tanító. Igyekeztek-e megvalósítani ezt a krisztusi tant?

Forrasszon össze titeket, egyház és iskola embereit ez a szeretet.

A politika, vagyoni és társadalmi egyenlőtlenség ne bontsa meg köztetek a mindenkit átható testvéri szeretetet. Miként Jézus fenséges haragra gyulva nem engedte meg az Isten templomába betolakodott kufárok üzérkedését, ti is akként ne engedjétek, hogy sziveitekhez a hálátlan-ságnak, gyűlölségnek és rosszakaratnak még csak árnyéka is férközhessék.

És ugy tanítsatok, hogy tanítványaitok már itt a földön feltalálhassák a mennyországot, mely nekik is ígértetett.

Töltsétek be missiótokat a társadalomban, miként Krisztus betöltötte. Értsetek egyet, mert a pap és tanító jó egyetértése a társadalom ujjászületését vonja maga után.

Adja Isten!

* * *

Az új törvény végrehajtása.

Az új törvény végrehajtása foglalkoztatja az összes egyházi fórumokat. Egyházkormányzatunk gépezete zakatolva örli át a sok új anyagot. Még maga a gépezet is itt ott új alkatrészek beállításával eddigi működésének új módját, új formáját nyeri. A munka lázasan folyik: mindenik fórum igénybe veszi a neki szánt statutarius jogalkotási anyagot és területet, hagyva fenn bőven az alatta álló fokozat önkormányzatának.

Az első utasítást kiadta a konvent lehetőleg az általánosság keretei között; a részletek mélyebb taglalásáig bocsátkozott az egyházkerület, ezen irányban még mélyebben kell menni az egyházmegyéknek s az egyházközi autonómiának még ezen túl is marad elég anyag, a mit autonom hatáskörében a törvény geniusától vezetve fel kell dolgoznia; hogy a jogi berendezkedés a jogbiztonság és jogteljesség szempontjainak megfelelő legyen.¹

A hatalmas reformok, melyeknek árama általjárja új törvényünk joganyagát, ha bár az egyházi életszükség produktumai, idegenkedés érzésével fogadtatnak a periferiákon. Sajátos tünet valójában! Ohajtani, kívánni, követelni valamit s megvalósultának stadiumában veszedelemnek minősíteni.

Elzárkózni az előzetes kritika és irányítás elől és post festam gyakorolni a lesújtó bírálót? Tény, hogy rázkódások nélkül még legérettebb reformokat sem lehet a gyakorlati élet vérkeringésébe bevezetni, mindig akad egy két ideg, a mi idegennek érzi a gyógyszert is és borzongással fogadja azt.

A lezajlott zsinat a társadalmi mozgalmak, átalakulások és a politikai kifejlődés kritikusi időszakában ülésezett. Abszolút bölcsesség kellett volna hozzá: a rohamos változásokat úgy hirdetni át, hogy valami ugrás vagy döccenés ne jelezze a viszonyok fejlődésének rapid menetét. Am ezt a kis ugrást és döccenést gyorsan fogja kiegyenlíteni a gyakorlati életbe való tapintatos

¹ Ebben a gerádics rendszerű utasítások és póttutasítások szükségében nem csak a nyugdíj törvény, hanem a mi egész egyházi közéletünk lesújtó kritikája foglaltatik. A mi banderális rendszerünk és nagy gyűlések idején történő felvonulásaink lehetlenné teszik az egyéni felelőséget és megnehezítik az alkotás munkáját. Ezért aztán a mit p. u. rosszul csinált a zsinat fokonként keil javítani és tákolni. A nyugdíjtörvényen azonban még ez a megfélemlés és fokozatos tőkésítés se sokat segít Szerk.

² Tulzas. A lelkészi nyugdíjintézet javaslat nem volt előlegesen megküldve a lelkészeknek magoknak, de még a lapoknak sem. Általában ezzel is az történt a mi a többi hivatalos javaslatokkal és ugyekkel, jegyzőkönyvekkel: nem közöltetnek a lapokkal. Az alsó-zabolcsi egyházmegye, a felsőzabolcsi s még talán egy pár traktus kivetelek, de a rendszer egyenesen nem venni tekintetbe a sajtó közvetítését és szolgálatait. Így lesz aztán a jó szándék, jó cél ellenére egy elhibázott alkotás és törvény. És ilyen ez a nyugdíj törvény a többek között. Szerk.

bevezetés, a mi az általános megnyugvást s az új törvényvel szemben az elismerést fogja az egyetemes egyháztól kiváltani.

Egyházkerületünk esperesi kara megkísérelte egyöntetű megállapodásra jutni a törvény és az arra vonatkozó konventi és egyházkerületi utasítások végrehajtása körül. A megállapodás létre is jött, mindazokra a törvényi, illetve utasítási helyekre nézve, a melyek eltérő magyarázhatóság ingerét rejthették magukban. Ezt a megállapodást közölte jegyzőkönyvi tervezet formájában Sass Béla e lap előző számában, a tervezeten a hitelesítés alig tett módosítást, a végleges szöveget külön nyomtatványon rövid időn belül meg fogják kapni a lelkészi hivatalok s a megállapodásokat mérlegelve meg fogja látni a nagy közönség, hogy nincsen bennök sem „nehézség” sem „bürokratizmus,”¹ a melyeket e becses lap mindnyájunk által tisztelt és szeretett szerkesztője abban telfedezni vél; hanem ellenkezőleg nagy könnyítés és gyakorlatiasság. Avagy nem könnyítés-e az, ha a homály előre eloszlattatik s avagy a bürokratia-e az a rendszer, a mi a felsőbb hatósági bureau discretionarius megítélése és elbírálása alól kiemeli az ügyeket az által, hogy az elintézés normáit előre nyilvánossá teszi. Megállapodásunknak még azt a hiányát se vagyok hajlandó elismerni, mintha a VII. t.-c. vonatkozásában a kápláni évekre nem terjeszkedtünk volna ki.² Megállapodásunk A. g. pontja ugyanis azt mondja: „Az utasítás ugyanazon pontja é) alpontja első bekezdésében említett pótló fizetni valókon érteni kell az illető jelenlegi javadalmazásának a szóban forgó ideiglenes szolgálati évekre számítandó 3 és fél százalékát és ennek egészen az országos lelkészi nyugdíj és özvegy-árva gyámintézet szervezéséig

¹ A bürokratizmus elsőben az esperesi utasítás fogalmazásában áll, mert nem mondja meg egyenesen, hogy a vitás és nehézményezett kérdések mint értendők, hanem a magyarázatot betoldott mondatokkal hozzá fűzi a konventi utasítás kötegzéhez, melyet azonban teljes egészében nem közöl és a törvényhez. Így aztán aki ez utasítást követni akarja, két más szöveget kell még megnéznie. Ezért nehézkes és bürokratikus. De másért is. Azért, mert felesleges munkákat is követel. Így p. u. Minden egyházlátogatáskor bevezetetik a rovatos ivbe a lelkész neve, születési stb. adatai. Ezek megvannak a gyámintézeti bevallási ivekben is. És mégis itt újra ertesítő, keresztlevél stb. kell ismételtten. Sokkal helyesebb lett volna a nyugdíjbizottságnak épen úgy mint az adóügyinek, esetleg helyről-hely e járni; de mindenesetre helyesebb lett volna nem egy könnyű példát telvenni a nt. Böszörményi urét, hanem még egy kápláni évet beszámított és egy 65 éves belépőt is. Legjobb lett volna pedig minden lelkésznek külön kiszámítani az illetékét s a ravonatkozó lapot neki esetleges észrevétel végett megküldeni. De nincs mit ezen moralizálgatni. Befejezett dolgok ezek s az én észrevételeim teljes jóindulattal az elismerés kifejezése mellett tétettek a nt. esperes urak iránt. Azután meg olyan fontos ez az ügy, hogy halálos vétek volna kanapé kérdése tenni, a mit jól tudom, hogy maga kedves barátom nt. Dr. Baltazár esperes ur sem akar. Szerk.

² Az észrevétel helyes, de éppen itt is kitünik a fogalmazás illetve az esperesi utasítás külalakjának nehézsége. Hogy megérthessük az esperesi utasítást elő kell venni a konventi munkálattal, a mely ismét a mint helyesen előadatik: a VII. t.-c. 8. §-nak e) bekezdéséhez fűződik. Szerk.

vagyis 1908. január 1-ig esedékes 4 százalékos „késedelmi kamatait.“ A konventi utasításnak itt hivatkozott 5. pont e) alpontja a VII. t.-c. 8 §-ának 2. bekezdéséhez fűződik, a hol is ez áll: „A szolgálati évekre 24 éves életkoron felüli *segéd és helyettes lelkészi*, avagy a lelkészi vizsgák letétele után valamelyik ref. közép- vagy főiskolánál akár helyettes, akár rendes tanári minőségben eltöltött évek is beszámíthatók az alatt a feltétel alatt, hogy az illető nyugdíjintézeti tag belépése alkalmával kötelezi magát, hogy a *segéd és helyettes lelkészi* stb. szolgálat idejétől az *összes nyugdíjintézeti járulékokat* 4 százalékos kamataival együtt a nyugdíjintézet pénztárába befizeti és pedig az után a rendes lelkészi javadalom után, a melyre megválasztott. A *segéd* stb. lelkészi évekre vonatkozó emez *összes nyugdíjintézeti járulékokat* nevezi a konventi végrehajtási utasítás 5. e) pontja *pótló fizetni valóknak*; ezeknek a pótló fizetni valóknak világos meghatározását adja az esperesi kar megállapodásának A. g. pontja; kiterjeszkedvén ilyen formán a kápláni évekre is, minél fogva az e nemű hiányt nem látom bizonyítottnak.

A Sass Béla közleményében az A. i. pont végén van egy zárjeles megjegyzés gazdátlanul.¹ Nyomtatásban úgy néz ki, mintha hozzá tartoznék a megállapodás legitim szövegéhez s kifelé azt a hitet keltheti, mintha az illusztráló példa kivételében maga sem lenne bizonyos. Nem tudom kitől származik a zárjelbe foglalt aggodalom; annyit azonban tudok, hogy az esperesi kartól nem származik. Az az aggodalmas értelmezés, mintha a *kötelezett* tagoknak a gyámin-tézetbe fizetett 2 és fél százalékos évi járulék pótlásául 1 százalékos kiegészítést, pláne 4 százalékos kamattal kellene fizetni visszamenőleg: túlhaladott álláspont, nem csak azért, mivel a törvény ezt a pótló 1 százalékot egyáltalában nem említi, hanem azért is, mivel a konventen ezen 1 százalék fizetésének kötelezettségét Kenessey Béla indítványozván a Gróf Tisza István ellenindítványára azt az egyetemes konvent egyenesen és világosan elvetette. (Lásd az egyet. konvent 1907. ápril. 9—13 napjain tartott ülésének 33. jkv. számát.)

Ennek az 1 százalékot kiegészítő évi járulék fizetésének kötelezettsége csak a *65 évüket már betöltött* tisztviselőkre, tehát *csak a jogositott tagok egyik alienájára*, nem pedig az összes kötelezettekre van megállapítva, a kik közé pedig tartozik Böszörményi Lajos kollegánk is, kiről a felvett példa szól. Ezért nem lehet a zárjel ag-

¹ Ez a zárjel szerkesztő glossája volt, az első futólagos át-olvasásnál. Zárjelre azért került, mert aztán töröltették.

godalma, a mi aggodalmunk; de ne is legyen senkié, mert felesleges aggodalmakkal terheltetni senkinek sem lehet érdeke.

Általában megjegyezhetjük, hogy a nyugdíj-törvény rendelkezései körül a félreértés homályának ijjesztő denevérei röpködnek, nem kell hozzájuk egyéb, mint a rossz akarat károgó hollója és az életrevalóság örömteli keresztelőléből, a suggerált tetszhalál temetése lesz.

Végül még egyet. Hogy törvényünk üdvös reformjai a gyakorlati életben áldásos hatást válósítsanak, e tekintetben nagyon sok fordul meg az egyházi szervezetek személyi elemein, illetve azoknak minőségén. Köztudomásu, hogy az egyházi fokozatos hatóságok összeállításának rendszerét az új törvény a tiszta presbyteri elvekre fektette; ennél fogva a szakok képviselőit többé nem a szakok, hanem a gyülekezetek fogják választani. Ennek gyakorlati kivitele az egyöntetűség tekintetében annál nagyobb nehézségekbe ütközik, minél szélesebb az illető szerv geográfiai bázisa. Könnyű a helyi adminisztratív-nál, kevésbé az egyházmegyeinél, legkevésbé az egyházkerületinél. Tudomásom szerint az egyházkerületi elnökség rövid időn belül elrendeli az I. t.-c. 62 §-ának d) és c) pontjain alapuló választásokat.

Távol legyen tőlem, hogy a választások irányítására igénytelen egyéniséget kompetensnek tartanám; de úgy vélem, hogy valami kezdeményezés mégis szükséges a tulságos szétágazás megállításának szempontjából. Elvégre is az ilyen nyilvánosság előtti kezdeményezéshez nem a vezető képesség arrogálása, hanem bizonyos ügyszeretet és egy nagy adag kellemetlenséggel való előzetes leszámolás kell. Nem csak hiszem, de tudom is, hogy alábbi óhajásaimmal nem állok egyedül.

Egyházkerületünknek a presbyteriumok által választott alkatelemei között predestinált helye van a theologiai akadémia képviseletében Sass Bélának, ki a felsőbb egyházi adminisztrációnak egyik legérdemesebb faktora s a kinek az aljegyzőségről kilátásba helyezett és meg is ujtott lemondási szándéka azzal is fenyeget, hogy ha e lemondás valóra válik, más kapocs híján egyházkerületünk közgyűlése el fogja őtet vesztetni. A bölcsészeti fakultás képviselete *Dr. Ferenczi Gyulát* méltán illeti meg; mind tudományos képzettsége, mind magáért a fakultásért ki-jutott eredményes tevékenysége, mind az egyházkerületi közvélemény vezetésében elfoglalt vezető szerepe miatt.² Debreceni jogakadémiánkon

² Rendkívül köszönöm a meleg ajánlást, de szükségesnek tartom hozzáfűzni, hogy immár a bölcsészeti szakon dr. Óreg János, dr. Fiók Károly és dr. Papp Károlylyal négyen vagyunk. Az egyházak négyőnk közül válasszanak. Szerk.

az ifjabb erők elismert méltó vezére *Dr. Jászi Viktor* lévén a jogakadémia képviselőjében őt üdvözölhetnénk legőszintébb örömmel.

A máramaroszigeti jogakadémiát már éven át *Dr. Papp Tibor* igazgató képviselte egyházkerületünkön s az általa képviselt intézet érdekében valamint általában a jogakadémiai ügyek megvitatása körül kifejtett működése s további képviselője teljesen méltónak bizonyították.

Mi sem természetesebb, mint hogy a tanító és tanítónőképző intézetek felsőbb leányiskolák és gimnáziumok képviselőiül az illető intézetek reprezentálására, érdekeik védelmére és érvényesítésére leghivatottabb *igazgatókat* válasszunk képviselőül; annyival is inkább, mert az akadémiai fakultások igazgatóitól (kiknek az illető intézet részéről történt megválasztása csak egy évre terjed) eltekintve ezen intézetek igazgatóinak, mint ilyeneknek mandátuma több évre terjedő lévén, állandóbb jellegű.

Méltó képviselői lennének az egyh. kerületi tanítói karnak *Simon Károly* hajduhadházi tanító, az orsz. ref. tanítóegyesület elnöke, ki mint zsinati képviselő egyházunk legfőbb tanácsában állotta ki az arravalóság legnagyobb próbáját; továbbá *Czirbusz István* makói, és *Farkas Imre* mezőturi tanítók, mindannyian szakavatott, kiváló vezéralakjai a magyar ref. népiskolai tanügynek. (Fájdalom, hogy e felsoroláshoz a Sinka Lajos tisztelt nevét nem igtathatom; nyugalomba vonulása miatt):

Vajha találná meg egyházkerületünk gyűlékezeteinek bölcsessége a leghelyesebb utat, a legsikeresebb megoldást minden kérdésben, melynek megoldása az új törvény végrehajtása folyamán kötelessége és joga leend!

Dr. Baltazár Dezső.

Az elnökség felhívása.

*A Nagyszalontai ref. egyházmegye presbitériumához.**

A új egyházi törvények végrehajtásával kapcsolatos intézkedések megbeszélése céljából egyházmegyénk tanácsbírói karát folyó évi július hó 9-ére értekezletre hívtuk össze s addig is, míg egyházmegyénk nyári közgyűlése kiadhatná a szükségesnek mutatózó összes utasításokat: az értekezlet megállapodásai alapján, s egyházmegyei közgyűlésünk utólagos jóváhagyásának reményében felhívjuk a presbitériumokat a következő intézkedések megtételére, mert azok halasztást nem tűnnek.

* Ezt a felhívást gróf Tisza István készítette. Külön kiadásban is megjelent. Most, hogy az egyházmegyék hasonló irányban fáradoznak, szükségesnek találtam e készítője után is nagy érdekű munkálatot a lapban is közre adni. Szerk.

I.

Az I. t.-c. 19. és következő §-ai a választók névjegyzékének elkészítése felől rendelkeznek. Ezen névjegyzék szolgálatul alapul az összes választásoknál, melyekre az egyházközség tagjainak joga van. Különösen a lelkészválasztásról szóló II. t.-c. 7. §-a ezen névjegyzékre fekteti a lelkészválasztást. — A megüresedett lelkészi állomások betöltése körül való egész eljárást úgy szabályozza, oly határidőkhöz köti, hogy ezen jogerős választó névjegyzék meglétele, nélkülözhetetlen előfeltételét képezi ezen törvény megtartásának.

Az I. t.-c. 19. §-a úgy rendelkezik, hogy a névjegyzéket minden egyházban el kell készíteni május 15-ig, s akkor ki kell tenni közszemlére. A netalán előforduló felszólamlások beadására és elintézésére vonatkozó határidőket úgy állapítja meg, hogy a névjegyzék június 30-ára jogerőssé válik. Julius 1-től a következő év június 30-ig szolgál a választás alapjául. — Ha tehát a törvény ezen rendelkezését megfelelő átmeneti intézkedéssel kiegészíteni elmulasztanók: az első jogerős névjegyzék csak 1908. június 30-ára fogna elkészülni, addig tehát nem lenne jogerős névjegyzékünk és a törvénynek a választásokra — különösen a lelkészválasztásokra vonatkozó rendelkezéseit, a legjobb akarat mellett sem lenne módunkban megtartani és teljesíteni.

Feltétlenül szükséges és elmaradhatatlan tehát egyházi törvényünk végrehajthatása céljából a választók névjegyzékét minél előbb elkészíteni. Ez a szükség okolja meg a presbitériumokhoz intézett azon felhívásunkat, hogy a választók névjegyzékét az I. t.-c. 20. §-a által megállapított formában folyó évi augusztus hó 15-ig készítsék el s azt augusztus 15-től 25-éig tegyék közszemlére s ezt, valamint azt is tegyék közzhírré, hogy ez idő alatt lehet a névjegyzék ellen a felszólamlást beadni. — Ezen felszólamlások felett a presbitérium, vagy annak e célra választott 5 tagu bizottsága szeptember 5-ig hozzon határozatot s azt haladéktalanul kézbesítse. — E határozatok ellen szeptember 20-ig adható be fellebbezés az espereshez. A névjegyzék mind a két példányát, a netalán beadott fellebbezésekkel együtt fel kell terjeszteni az espereshez, ki a fellebbezések felett végérvényesen határoz. A névjegyzéket szeptember 30-án hitelesíti, az egyik példányt az egyházközségnek megküldi. Ezen névjegyzék 1908. június 30-áig érvényes.

II.

Az I. t.-c. 28. §-a értelmében a presbiterek számát az egyházközség meghallgatásával, az egyházmegye állapítja meg. — Hogy tehát nyári közgyűlésünk a törvény ezen rendelkezéseinek eleget tehessen, felhívjuk a presbitériumokat, hogy erre vonatkozó javaslatukat folyó évi augusztus 15-ig alulírott helyettes espereshez küldjék be.

A nélkül, hogy a presbitériumok véleménynyilvánítási szabadságát a legkevésbé is korlátozni kívánók, felhívjuk a presbitériumok figyelmét azon körülményre, hogy a törvény a presbiterek számát illetőleg csak azon korlátokat állítja fel, hogy a választott presbiterek száma sehol sem lehet 4-nél kevesebb; a 3000 léleknél nem népesebb egyházakban nem lehet 40-nél több; s általában sehol sem lehet 100-nál több.

Egyházi törvényünk tehát egyházmegyénk összes egyházainak megadja a módot, hogy a presbiterek je-

lenlegi számát változatlanul fentarthassa. Mindenütt, ahol kivételes nyomós okok nem szólnak a mai állapot megváltoztatása mellett: nagyon célszerű és ajánlatos a mai állapotot változatlanul fentartani, mert a presbiteriumnak soron kívül való újraválasztása elkerülhetlen izgalmakkal jár, ezeket pedig kerülni tanácsos.

III.

Utolsó zsinatunk működésének legfontosabb és legaldásosabb eredményei a III. t.-c.-nek az egyetemes adóalapról és az ebből nyerni remélt segélyről szóló 12—15 §-ában vannak letéve, a melyek az egyetemes egyház rendelkezésére bocsátott állami hozzájárulás segélyével módot nyujtanak arra, hogy a hiveinkre sok helyt majdnem elviselhetetlen súlylyal nehezedeó egyházi és iskolai adóterhet megkönnyebbitsük és igazságos, méltányos alapon megosztani megpróbáljuk.

Nagyjelentőségű kérdés ez a mi egyházmegyénkre nézve is, a melynek számos egyházközsége küzd a nyomasztó adóteher anyagi és erkölcsi veszélyeivel. — Számos egyházközségünk jut most már azon helyzetbe, hogy az egyetemes adóalap igénybe vétele által orvosolhatja azon bajokat, melyek egyházaink nyugalmát, békességét fokozatosan, évről-évre aggályosabb módon fenyegetik.

A segély igénybe vétele feltételekhez van kötve, ezek megtartása, a szükséges előmunkálatok pontos elkészítése időt és pontos munkát kíván. E munkát mielőbb meg kell kezdenünk, ha azt akarjuk, hogy az egyházközségek kérvényeit a Konvent a jövő év elején elintézhesse és a segélyezés életbelépése hiveink nagy kárára egy egész évi halasztást ne szenvedjen. Magasztos hivatás vár e téren az egyházak előjáróira, a presbiteriumokra és mindenek előtt az azok élén álló lelkesi karra. Nekik kell e reform üdvös voltáról a közönséget meggyőzniök.

A lelkesek vannak hivatva első sorban arra, hogy az egyházi adócsökkentés utjában álló akadályokat, a felmerülő nehézségeket elhárítsák a felvilágosítás, meggyőzés és a szeretet fegyvereivel. Nekik kell azokat a kimutatásokat, melyek a segély megállapításához szükségesek, lelkiismeretes gondossággal elkészíteniök.

Bizalommal fordulunk azért hozzájuk. Elvárjuk, hogy kötelességérzetük egész erejét, szívök egész melegét beleviszik ebbe a munkába, amely annyi szegény hit-sorsosunknak terhén fog könnyíteni; annyi könnyet fog letörölni. Biztosítjuk őket úgy az elnökség, mint a tanácsbirói kar odaadó támogatásáról.

A törvény szerint, mindazon egyházközségek, a melyek a segélyt igénybe óhajtják venni, a III. t.-c. 13. §-ában megállapított adókulcsot tartoznak életbe léptetni, s az ezen adókulcs alkalmazása mellett mutatózó hiány pótlását igényelhetik az egyetemes adóalapból. Az ezen §-ban megállapított személyi és vagyoni adó fogja képezni ezen egyházakban jövőre az egyháztagok egyedüli terhét. Ezen adókulcs életbelépésével megfognának szünni az összes természetbeli szolgáltatások. Még fog szünni a közalapi járulékok, és végül a tandíj is, amely sok helyt olyan súlyos teher gyanánt nehezedik az egyháznak szegényebb sorsu hiveire, akiket többnyire népes családdal áldott meg a kegyelmes isteni gondviselés.

Ez az új adósz. eddigi egyházi adóinknál sokkal igazságosabb, és egyházmegyénk igen számos egyházközségében hiveink vállaira sokkal csekélyebb terhet hárít. Hogy erről magunk is meggyőződjünk, hogy az

egyházi ügyeink iránt érdeklődő nagy közönséget is meggyőzhessük: első és legsürgősebb feladatunk, hogy egy rendszeres adóketést készítsünk el. Számítsuk ki az egyháztagok adóját az új alapon. Állítsuk ezzel szembe mindazt, amit jelenleg párber, egyházi, nevelési adó, tandíj stb. címen fizetnek. Számítsuk ki minden egyes egyháztagra — a terményeket megfelelő pénzértékre változtatva, — mit fizettek eddig — és mit fizetnének a jövőben. Mindenütt, ahol e munkálat alapján arról győződik meg a presbiterium, hogy az új adókulcs számot tevő könnyítést hozna a hivek nagyrészére, kiválóan a szegényebb sorsuakra: terjessze ezt a munkálatot az egyházközségi közgyűlés elé.

E munkálat alapján indítványozza a közgyűlésben hogy az határozza el, hogy:

1. Az egyetemes adóalap segélyét igénybe kívánja venni.

2. Azon esetben, ha megfelelő segélyt kap, e segély folyóvá tételétől kezdődő hatállyal a III. t.-c. 13. §-ában megállapított adókulcsot elfogadja.

3. Mindaddig, míg a mutatózó hiány fedezetét biztosító segély nem folyósított, a jelenben kötelező adókulcs marad érvényben.

Ezen egyházközségi határozat alapján kell a presbiteriumnak a segélykérvény felszereléséhez hozzá fognia, s mindazon kimutatásokat és számításokat elkészítenie, amelyeket a III. t.-c. 14. §-a s az ennek végrehajtására vonatkozó, konventi és egyházkerületi utasítások irnak elő, amelyeket az illető egyháznak haladéktalanul rendelkezésére fogunk bocsátani.

A kellően fel szerelt kérvényeket be kell küldeni az espereshez, ki azt az egyetemes adóalap végrehajtó bizottságához terjeszti fel, mely az anyag feldolgozása után a kérvények előzetes tárgyalását egy küldöttség által eszközli. Ez a küldöttség egyházmegyénkint alakul meg, s az egyházmegyék területén egy, vagy több alkalmas helyen tartja üléseit.

Ezen küldöttségbe a Konvent, az egyházkerület és az érdekelt egyházmegye egy-egy tagot választ. A kérvényeket az egyházak megbizottainak jelenlétében és meghallgatásával veszi tárgyalás alá.

E küldöttségnek javaslatát a végrehajtó bizottság felülvizsgálja s annak alapján a Konvent a segélyösszeget megállapítja.

Ismételjük, amit fentebb már ígértünk, hogy ezen munkát, gondosságot, ügyszereket kívánó egész eljárás alatt egyházmegyénk vezetősége szíves készséggel áll rendelkezésére egyházközségeinknek és a lelkesi karnak.

Az ügy bármelyik stadiumában, ha irányítás, felvilágosítás, tanács, segítség szükségét érzik: forduljanak egész bizalommal az elnökség és a tanácsbirói kar bármelyik tagjához. Különösen pedig alulirott egyházmegyei gondnok örömet áll mindazoknak rendelkezésére, akik ez ügy szolgálatában hozzá fordulnak.

Szíves szeretettel köszöntve egyházmegyénk presbiteriumait és lelkeszeit, a gondviselő mennyei Atyának minden testi és lelki áldását kívánva rájuk, vagyunk.

Sarkad,

Geszt,

1907. július 12.

Balogh Ambrus,
h. esperes.

Gróf Tisza István,
e. m. gondnok.

Levél a nyugdíj-ügyben.

Tisztelt Szerkesztő ur!

Nem akartam az országos nyugdíjintézet felállítása körül megindult vitában résztvenni, de mivel oly sok különböző vélemény, oly sok aggodalom nyilvánult, oly sok rémképeket festettek a lelkészekre nehezülő elvivelhetetlen terhekről s mivel a Magyar Szó a nyugdíjintézet szörnyűségeiről vezércikkezett: szükségesnek látom a kérdés megvilágításához néhány szóval hozzájárulni.

Kétségtelen, hogy a törvény nem elég világos, mert ha az volna, nem adott volna oly sok különböző felfogásra alkalmat. De ha alaposan megnézzük a VII-ik törvénycikk 26 §-ának 1 és 2 pontjait, melyekben a lelkészek által a nyugdíjintézet javára fizetendő tartozások vannak megállapítva: teljesen bizonyos, hogy a most szolgálatban levő s 65 éven aluli életkoru lelkészek a nyugdíj intézetbe nem fizetnek egyebet, mint törzsfizetésük 23 százalékát s ennek az összegnek négyes százalékát szolgálati éveik számával megszorozva. — Például egy 35 év óta szolgáló, — 2000 korona törzsfizetéssel bíró lelkész fizet a 26 § 1 pontja 2-ik bekezdése szerint *belépési járulék* címén 23 százalék gyanánt 460 koronát, továbbá ugyanazon pont 3-ik bekezdése szerint ezen 460 korona belépési járuléknak egyszerű 4 %-os kamatját 35 évről, a mely 644 korona, tehát összesen fizet 1104 koronát 5 év alatt — *kamat nélkül*, mert csak a rendes szolgálatba ezután lépők kötelezettek belépési járulékaik után a 2-ik évtől kezdve kamatot fizetni.

Nem képzelek olyan embert, aki a törvényből a jelenleg szolgálatban levő *tagságra kötelezett* lelkészekre egyéb terhet kimutatni képes volna, mert az az 1 % melyet tisztelt szerkesztő ur is említ zárjel között, csak a 65 évet már betöltött és így jogosított lelkészekre vonatkozik, azok tartoznak azt fizetni és pedig szolgálati éveik után számított kamattal, — ha t. i. a nyugdíjintézetbe belépni óhajtanak.

A *kötelezett tagok* az 1908 év január 1-től kezdve fizetnek a nyugdíjintézetre törzsfizetésük után 1 az az egy százalékot, mint ez a 26 § 2-ik pontjából látható, mert az ott 3 és 1/2 százalékban megállapított évi tagdíj-jarulékból 2 és 1/2 százalék a *gyámintézet javára esik*. Hogy pedig ezzel szolgálati éveinkre visszamenőleg nem tartozunk, világos a törvény ezen kifejezéséből „fizetendő“, tehát e rendelkezés nem a múltira, hanem a jövőre szól.

Ami a nyugdíjintézetnek a „Magyar Szó“ által leírt „szörnyűségeit“ illeti, erre nevezve kijelentem, hogy Dr. Pályi Ede főleg abban tévedett, hogy ő a nyugdíjjogosultságot csak az 1908 január 1-től kezdődőleg számítja, tehát az eddig szolgálatban eltöltött éveket semmibe sem veszi. Így már csakugyan megnöhetne a nyugdíjintézet vagyona számos milliókra. De ez a felfogás ellenkezik a törvénynek nemcsak szellemével, hanem betűjével, határozott rendelkezésével is. mert a VII. t.-c. 10-ik §-a ezt mondja: „a nyugdíjintézetnek az *kötelezett és jogosult tagjai*, — a *kik abba szabályszerűen felvétettek*, nyugdíjra igényt tarthatnak, ha 40 évig szolgálnak vagy ha 70-ik életévüket betöltötték. — A 9-ik § pedig így intézkedik: a tagok kimutatott és igazolt 10 évi *szolgálat után* fizetésük 40 %-át, kapják nyugdíjban, azután pedig minden *szolgálati év után* a nyugdíjigény növekedik 2—2 %-kal stb. — Tehát a nyugdíjjogosultság nem azon idő-

től kezdődőleg számítatik amikor a lelkész a nyugdíjintézetnek tagjává lett, hanem attól, amikor szolgálatát megkezdte, — amiből önként következik, hogy a fentebbi példában jelzett lelkésznek 35 évi szolgálata beszámítottatik, mivel ő most szabályszerűen vétetik fel a nyugdíjintézet tagjai közé s 6 év múlva-midőn az intézet a nyugdíjazást megkezdi: teljes fizetésével, azaz 2000 koronával mehet nyugdíjba. — Dr. Pályi Ede szerint pedig őt még csak végkielégítés illetné és pedig a 17-ik § szerint 4000 korona, mivel 5 évnél több, — 10 évnél kevesebb ideig volt tagja a nyugdíjintézetnek.

Azt hiszem, hogy a legtöbb zavarra a törvénynek 7 §-a adott alkalmat, mert ennek a *jogosított* tagokra vonatkozó ezen utolsó sorait a pótló belépési százalékot és a szolgálati éveik után esedékes évjárulékokat visszamenőleg befizetik, a *kötelezett tagokra* is alkalmazták, holott ő róluk a 26 § rendelkezik.

Általában megjegyzem, hogy a nyugdíjintézetbe senki sem fizet be olyan összeget, amelynél nagyobbra ne kapna egy év alatt akkor, mikor nyugdíjaztatni fog. Ez pedig nem nevezhető elbirhatatlan tehernek, szörnyűségnek s ha növekedik is a nyugdíjintézet vagyona — aminek csak örülhetünk, de távolról sem fog az 100 év alatt 1/4 milliárdra szaporodni, mint azt dr. Pályi Ede tévesen kiszámította.

Nagyszalonta 1907 július 17.

Böszörményi Lajos,
reform. lelkész.

Habakuk próféta a macedóniai Nagy Sándor korában.

Habakuk próféta könyvének szövegét a legújabb bibliai kritika igen összekuszálta. Egyhangulag uralkodik az a felfogás, hogy a könyv, amint előttünk áll, csak a babyloni fogság után történt egybeszerkesztés eredménye. A könyv magva az 1, 5—11-beli szakasz. Ez a legeredetibb darab, mely — mint a szöveg (6. v.) is mutatja — a khaldek ellen profétál. E rész áll a prófétához legközelebb. Szereztetési korát a 615—605 évek közé teszik. Egyedül *Lauterburg M.** volt mind a legújabb időkig, ki szerint e rész, mint általában az egész könyv a Deütero Ézsaiás korába tartoznék. Ám ez a szakasz sem a maga helyén áll, hanem némelyek szerint (így: *Giesebrecht*) az 1, 1 elé, mások szerint pg. (így: *Budde*) a 2, 4 mögé tartozik. De hogy aztán az egész könyvből mennyi az eredeti és mennyi a későbbi betoldás vagy átdolgozás, vitás és nyílt kérdés mind ez ideig? Szinte csak egy tudós, *Peiser*** kísérelte meg legújában az egész könyv egységét védeni s a 609-ik évbe helyezni, de nézete már nyelvi tekintetben sem fogadható el. Általános nézet, hogy a 3-ik rész fogságutáni gyülekezeti ének. A 2-ik részben meg talán csak az 1—8 (így: *Stade*), vagy a 9—11 és 15—17 is eredetiek-e (így: *Budde*) meg nem állapítható. A 15—17 vok. *Wellhausen* és *Cornill* szerint sem származhatnak fogság előtti profétától. *Rothstein* szerint, meg csak az 1, 2—4. 12 a. 13; 2, 1—3. 4—5 a; 1, 6—10. 14. 15. a; 2, 6. b. 7. 9. 10. a. b. β. 11. 15. 16. 19. 18. képeznek az eredeti jóslatot (és még itt is kérdés, hogy az eredeti szöveget nem dolgozták e későbbben át; így a 2, 15—19 vk.-et,) míg *Marti**** csupán az 1, 5—9 a.

* Theol. Zeitschrift. aus d. Schweiz 1896.

** Der Prophet Habakuk. 1903.

*** Dodekapropheton. 1904.

10. 14. 15 a. verseket és még a 2, 5—17-et (de ez utóbbi szakaszból több helyet töröl) tulajdonítja Habakuknak.

A kritika mostani állása szerint tehát igen kicsiny az a rész, a mi az ó-szövetség Habakuk könyvéből csakugyan az övének mondható. Ámde igen nagy baj, hogy a khald szorongatás korára és magáról a népről írott jellemzés, mit az 1, 5—11-ben olvasunk éppen a khaldokra nem illik. Ugy hogy — dacára az 1, 6-beli jelzésnek — ha a könyvet csakugyan megakarjuk tartani abban a korban, melybe utalva van, az 1, 1-beli cimiration kívül nem tarthatunk meg belőle semmit sem. Ha ezt tenni nem akadjuk, az egész könyvet át kell vinni egy olyan történeti korba, hol az a maga egészében megérhető. *E kor a macedóniai Nagy Sándor kora.* (Kr. e. 356—324). *Duhm* Bernát baseli prof. korunk egyik legélesebb szemü bibliai kritikusa a mult 1906. évben kiadott egyik munkájában* ez alpra helyezi és viszi át az egész habakuki kritikát. Az olvasó a hivatott, hogy az érvelés tárgyilagossága és észszerűsége felől meggyőződjenek.

Az 1, 5—11-beli szakasz, mely az egész könyvnek sarkpontja így hangzik:** „5. Nézzetek szét a népek között, vizsgálódjatok és csodálkozással csodálkozzatok, mert nagy dolgot cselekszem a ti napjaitokban; el sem hinnétek ha beszélnék. 6. Mert ime feltámasztom a Kháldeusokat (*a Khitteusokat: khittim,*) a kegyetlen és vakmerő (szövegszerint: *a keserves és hirtelen* nemzetet, a mely eljárja a föld téreit, hogy kirabolja a mások hajlékait. 7. Rettenetes és iszonyu ez; maga szerzi törvényét és hatalmát (*pusztítás származik tőle: vosh'eth mimmenu jécé*). 8. Lovai Serényebbek a párducoknál és gyorsabbak az estveli farkasoknál. *Lovagjaik paripái szökdelnek (úpháschú porsché pháráscháw)*; messziről jönnek és repülnek, mint a zsákmányra leső keselyű. 9. Mindnyája ragadományért jön; *Gómertől kelet-felé vonul (miggómer p'néhem kéd'máh)* és annyi foglyot gyűjt, mint a fővény. 10. Kacag ez a királyokon s a fejedelmek neki nevetség; minden erősséget csak nevet, töltést ennek és megostromolja azt. 11. *Majd tova száguld mint a forgószél (áz chál kháruach wajja'abhór,*) és önjerejét teszi Istenné (wajjászem khóhó lé'loháw.“)

A próféta tehát csodálkozásra hívja a népeket. A khaldok fellépésén 605 körül ellenben nem volt semmi csodálni való. Hisz Assyriával folytatott küzdelmét már rég szemlélhették és csak természetesnek tetszhetett, hogy utána Egyiptomra is sor kerül. A khaldok támadása vakmerőnek, illetve az eredeti szöveg szószerinti jelentése szerint *igen gyorsnak* nem volt mondható. Sem Nabopolassar, sem fia Nabukadnezár nem tanusítottak ilyen fellépést. Sőt ellenkezőleg; ez utóbbi Egyiptomot hagyja, hogy egy évig Ázsiában vetélytársa legyen; Jojakimot elpártolásáért végleg nem semmistti meg és Jeruzsálemet csak néhány év múlva veszi be; Tyrust pedig 13 évig tartja ostromzár alatt és célját ekkor sem éri el. Ilyen jellemzésével e népnek sem Jeremiásnál, sem Ezékielnél nem találkozzunk. Mint kiválóan ügyes lovasok, az ó-szövetségben csak a szittyák ismeretesek. De legnagyobb teltakozása a szövegnek 9-ik verse, mely szerint a támadó nép nyugat-

ról *vonult kelet felé*. E tétéle a héber szövegnek romlott. Az újabb magyarázók közül többen törlik és pedig azért, mert a 6-ik versbeli „Khaldok“ jelzéssel ellentmondásban van. Ámde a kihuzásra ez még nem ok, hanem egyenesen arra kényszerít, hogy felette napirendre hamar ne térjünk. Nem támaszkodhatni a régi fordításokra sem, mert a romlott *m'gammát* szót vagy egyáltalán nem, vagy csak kiegészítői értelemben fordítják; a LXX meg más szót olvas e helyen. Az egész könyv jellemzésének egybevetése alapján, „miggómer“ olvasandó helyette; olyan nép már most, mely nyugatról támadta a zsidókat és a melynek fellépése hirtelen bámulatot keltett, a római uralom koráig egyedül e macedon volt, élén Nagy Sándorral.

A zsidók már régen a persa uralom alatt éltek beletörődve sorsukba s most ime egész váratlanul támad fel egy új hatalom, mely elnyeléssel fenyegeti az egész világot. Ez csakugyan meglepő és hihetetlen volt. Különösen az a bámulatos gyorsaság, mellyel támadott. Issosnál másodszor (333) és Gaugamelánál harmadszor (331) és végleg teszik tönkre a persákat s e két óriási hadi tény között, tehát rövid két év alatt a hódításoknak egész sorával találkozunk. Foencia, a filiszteus városok, Juda és Egyiptom leigázása, meg Alexandria építése mind ekkorra esik. A bibliai szöveg jelzései Nagy Sándorra és az ő haditényeire annyira jellemzőek, hogy csak éppen neve említése hiányzik. Előtte nem állhatott meg semmiféle erősség. Sidon, Damaskus, Tyrus, Gáza, mely utóbbinál hatalmas ostromsáncot emel, egymásután hódolnak meg (v. ö. 1, 10. 15.) Az ostrom tényének befejezése után nagy áldozati ünnepeket tart (v. ö. 1, 15. 16) s a meghódított helyeken új városokat épített, vagy erődöket emeltet katonái számára. Alexandriát köztudomás szerint is ő emelteti s az általa létesített u. n. „kényszerödők“-ről a történelem megemlékezik (v. ö. 2, 12.) Természetes, hogy ez építkezés óriás mennyiségű faanyagot emésztett fel, mely maga után vonta a libánoni szépséges cédruserdők kiirtását; az is egészen érthető, hogy az így kivágott faanyag vontatására a katonák az ott lakó bokés polgárok barmait (az eredeti szövegben *b'hémót* áll) veték el s ezekkel nem bántak valami nagy kimélettel (v. ö. 2, 17.) Ennyit a történeti események megvilágítására.

zött módon alakította át.* A próféta szemében meg-lássuk most a Nagy Sándor személyét. A 2-ik részt csak akkor érthetjük meg, ha azt egy bizonyos személyre vonatkoztathatjuk, ki dőllyős, kegyetlen, felfuvalkodott és kicsapongó. E jellemvonások tényleg azok, melyek ő benne az Issosi győzelem után gyökeret vertek. Feljegyzi róla a történelem, hogy magát Isten gyanánt tiszteltette. Klitost, dajkája testvérét, ki Granikusnál megmentette, éppen azért végezteti ki, mert ez ilyen irányu eljárását helytelenítette. Az összeszó-lalkozás pedig egy tivornya alkalmával történt. A mulatozást általában kedvelte s a borivás szenvedélye volt. Némelyek szerint halálát is a mértéktelen élet idézte elő. Így érthetők meg a 2, 4. 5. 15 és 16 v. beli helyei e próféciának, mellyel ő. v. az 1, 11 b. is. Ez utóbbi helynek hagyományos szövege szinte nincs rendben s azt író alapos indoklás után a fentebb idé-döbentő fennhézás az, hogy ime egy nép és annak királya Jeruzsálemet, a szentvárost szinte csak annyira

* Das Buch Habakuk. Text, übersetzung und Erklärung. Tübing. 1906. S. 101.

** A fordítás dőlt betűs helyei a Duhm.korrekturáját jelölik; egyébként más helyeken a magyar Revidált. Biblia nyomán közlöm a fordítást.

* Hasonló módon látjuk a szöveg megigazítását *Kittel* 1906-ban megjelent kritikai kiadásában, mely kiadást a legjobbnak tartanak a hasonnemű szövegek között. Egészen természetes, hogy *Duhm* kézírata készítésénél még erre nem támaszkodhatott.

nézi, mint egyéb profán helyet. Elfoglalása után mindjárt más préda után lát. Nem álmélkodik és nem ihletődik meg a templom szentségein. Nem érzi az igaz Isten közelségét. Hogy is érezné, mikor nincs Istene. Az az hogy igen saját ereje az, mit Isten gyanánt imád. Olyan jelzése ez a profeciának, mely Nabukadnezárra szinte nem talál.

Ha már most a könyv tényleg a macedon korból való, dacára zsoltár jellegének, nem kell belőle kiszakitanunk a 3-ik részt sem. Szervi odatartozandóságát megmagyarázza először is a 2, 1—3, hol Jehova egy táblára irandó visiot jelez. Itt a 3-ik részben találjuk meg azt. A 13, 14 és 16-ik versekben a már előbb jellemzett és az ország ellen támadó népre nyílt utalás történik, a mi szinte a szoros egybefüggés mellett bizonyít. Egyenesen e rész adja meg a mű profétikus jelleget, mely válasz a prófeta panaszára s így a könyvet találoan fejezi be. Zsoltár jellege is megerthető. Abban az időben, mikor a zsinagóga számára még rendszeres énekes könyv nem készült, valamint a prófetai könyvek egyes alkalmas részét felolvasás vegett, ep' úgy vették at e könyvek egyes alkalmas részeit énekes vegett is. Az eljárás tehát épen fordított volt. E rész nem valamely liturgikus gyűjteményből csatolatott a profeciához, hanem mint alkalmas darab innen vitetett oda át. Ez atvitel magyarázza meg a benne található egyes változtatásokat és pótlásokat is, melyek közül való a 17—19-beli záradék is.

De nem hagyható figyelmen kívül a prófeta neve sem. A hagyományos szöveg kiejtése szerint Khabakkuknak olvasandó, holott a LXX atirasa (*Καβακκὺμ*) mellyel azonos az apóhrif „Bél és a sarkány“ danieli pottekban található prófetai név irása is, Khabba'kuk-ot feltételez. Ez pedig idegen név; assyr-babylon eredetű (igy: hambaququ) és egy konyhai növény neve. Egy ilyen idegen nevű író 605 tajan szinte érthetetlen. A jelenlegi pontozas hibás, mire epen az idegen neveknel az o-szöv. mutat más példát is.

Ez okok végeredményében arra a következtetésre vezetnek, hogy az 1. ó. v.-ben a *khaszdím* egy a Kr. e. 3-ik században, tehát a ptolemaens korban történt másolás alkalmával ejtett elferdítés az eredeti *khittim* helyett, melynek elkövetésére a másolónak megvoltak a lélektani okai.

Duhm kritikájának velejét s annak okait vázlatosan az elmondottak adják. Reszletes ismertetése e helyen felesleges. Tüzetes megismerésére az érdeklődő eljut az eredeti attanulmányozása folytán, a fentiek tudása azonban igehirdetésünk szilárd alapjára való tekintettel mindannyiúnkra szükséges.

Hajdu Péter
lelkészjelölt.

TANÜGY.

Szemle.

Ujabb időben sokat beszélnek olyan erkölcsi nevelésről, mely a vallásfelekezetek kereten kívül önmagában is képes a gyermeket erkölcsi jellemmé nevelni. Az erkölcsi képzésnek ezt a formáját közepiskoláink a magok szakrendszerével akaraton kívül is

megvalósították. Külön szaktanára van a vallástannak, a többi szakok tanára pedig első sorban a saját tantárgyaik tananyagában igyekeznek a tanulók ismereteit öregbiteni, igaz, hogy minduntalan halljuk az erkölcsi és hazafias jellem fejlesztésének hangoztatását. Anynyi bizonyos, hogy ref. iskoláink tanárainak egy része a szakrendszer ut-vesztőjében nem emlegeti, célul sem tüzi ki a valláserkölcsi képzés fejlesztését, mert ezt a vallástannár feladatának tartja.

Kétségtelen, hogy vannak a közepiskolának olyan tangyargyai, melyek, mint pl. a történelem, vagy a magyarirodalom hivatva vannak arra, hogy az erkölcsi képzést is szolgálják. Az is bizonyos, hogy mindenik hivatását igazán betölteni akaró tanár nemcsak tanítani, hanem nevelni is törekszik.

Ne áltassuk azonban magunkat azzal, hogy a szakrendszer szerint részekre bontott, több tanár által végzett erkölcsi jellemképzés öntudatos munka volna. Egyöntetűnek megkevesebbé mondható, sőt tegyük hozzá hogy igen sok tanárnál a tananyag megtanításával a tanári munka teljesen ki van merítve.

Vegyük még hozzá azt, hogy ha valamelyik tantárgy keretében a szaktanár bármely okból teljesen mellőzi az igazi valláserkölcsi szempontok kifejtését akkor is, mikor arra az alkalom önként kínálkozik, ha nem fejt ki, vagy legalább nem céloz a valláserkölcsi vonatkozásokra: ezáltal megingatja az ifjúságnak abban vetett hitét hogy a valláserkölcsi elemek a tudományok minden ágával összefüggenek és a tudományok vallás-erkölcsi elemek nélkül csekélyértékűek és jellemképzésre nehezen használhatók.

A ref. elemi iskola a maga osztálytanítójával, vagy teljesen osztatlan iskolában is a maga egyetlen tanítójával e tekintetben kedvezőbb helyzetben van. A ref. népiskolai tanító vallástanító is, és mint ilyen, minden kínálkozó alkalmat felhasznál arra hogy a valláserkölcsi szempontokat kiemelje.

Mennyire más eljárás ez, mint a némelyik közepiskolai tanár által használt ilyenféle kifejezések: ez a kérdés azonban már a hittan körébe tartozik. Vagy pedig a következő épületes mondás: mások a természet-tan mások a hittan igazságai, a hittan igazságaival semmire se megyünk a természettani kutatásnál, viszont a természettan igazságait nem alkalmazhatjuk a hittanra.

Ezzel szemben a legtöbb ref. népiskolai tanító mindig tudatában kell hogy legyen annak, hogy ő vallástanító is. Tanítása közben egy-egy beszéd és értelemgyakorlati, vagy természetrajzi, vagy természettani, vagy történelmi óra egy-egy valláserkölcsi tanuságban csúcsosodik ki.

A zsenge gyermeki lélek csak ilyen rendszer mellett látja tisztán, hogy az erkölcs és tudomány szorosan összefüggenek és helyes vezetés mellett csak így fejlődhetik belőle igazi erkölcsi jellem.

Azonban egészen más már a községi vagy állami népiskola legtöbb tanítójának a felfogása és eljárása. Az állami és községi iskolák tanítói vallástant nem tanítanak, tehát legtöbbször az a nézete, hogy „nem szabad a vallástan tanításába beleavatkozni.“

Ezen eljárás mellett lehetetlenség, hogy a kis gyermek a pusztá értelemre támaszkodó erkölcsi képzés, és a valláserkölcsi alapon végzett erkölcsképzés közti nagy különbséget ne lássa. Megszokja lassanként hogy a tudomány igazságait is kétféle szemüvegen nézze, melyek közül egyiket a vallástan tanítója a másikat a többi tantárgyak tanítója tart elébe.

Nagy veszedelem rejlik abban, hogy a zsenge

gyermeki lélek a hit birodalmát szorosán elkülönítve látja a tudományok birodalmától, korán kételkedés fakad ennek a nyomán. Vannak azután szörványosan botránnyos jelenetek is, egyiket eset már nálunk is napvilágra került. Akadt már eddig is egyik másik tanító a ki a gyermekek előtt általában semmiféle vallásos felfogással össze nem egyeztethető elszólásokat tett. Nálunk ma még csak szörványos jelenség, nem is szokták szó nélkül hagyni hivatalosan sem. De már Franciaországban, ahol politikai okokból az iskolák állami kezelését nagy erővel igyekeznek keresztül vinni, mint a hírek bizonyítják egyes tanítók büntetlenül hirdethetik az atheizmust.

Az idő halad, az új szellem tért hódít nálunk is s a mindenhatónak és egyedül üdvözítőnek vélt iskolai államosság nálunk is meghozhatja a maga veszedelmes gyümölcseit!

Dr. Barcsa János.

KÖZÉLETÜNK.

Debreceni főgimnáziumunk új épülete.

Az új építkezés ügye az építető bizottságon kívül fekvő okok miatt lassan ugyan, de mégis biztosan halad előre. Debrecen városának 400,000 koronás hozzájárulását a belügyminiszter f. évi július hó 6-án jóváhagyta. Egy teljes esztendő kellett azonban arra, hogy ezt elérhetjük. 1906. évi július hó 3-án szavazta meg a város törvényhatósági bizottsága az egyházkerület kérelmére a 400,000 koronás építkezési segélyt. De ezt ahhoz a feltételhez kötötte, hogy a debreceni egyháznak a főiskola kormányzásában eddig gyakorolt jogai fenntartassanak, Debrecen városának a főiskola gazdasági tanácsban két, a főiskolai ügyeinek vitélébe belolyás biztossittassék és hogy a városnak az építkezés ügyeibe is beleszólása legyen. Mindezek előtt ezekre a feltételekre nézve kellett az egyházkerületnek és a városnak megegyezni. Az 1906. évi őszi egyházkerületi közgyűlés, tekintettel a város részéről előterjesztett követelésekre, kimondotta, hogy hajlandó a debreceni ref. egyház eddigi jogait továbbra is biztosítani, hajlandó a városnak a főiskolai igazgató tanácsban négy, az építető bizottságban szintén négy tagsági helyet adni, úgy abban, hogy a maga képviselőinek a számát a gazdasági tanácsban két taggal, az igazgató tanácsban pedig négy taggal felemeli, hogy az egyházkerület képviselőinek eddigi aránya le ne száljon. A varostól a bizottságokba küldendő tagoknak református vallásuaknak kell lenni. A város törvényhatósági bizottsága ezekben a feltételekben megnyugodott és 1906. november hó 29-én tartott közgyűlésében a 400,000 koronát véglegesen megszavazta oly módon, hogy 2.300,000 drb. teglat a városi körkemence termelő képessége arányában s a városi szükségletek hátráltatása nélkül a helyszínen a folyó árban természetben ad, a segély többi részét pedig az építkezés előhaladásához kepest készpénzben a tanács által folyósítja. A készpénzben adandó mintegy 340,000 korona fedezetül a közgyűlés a városi nagy kölcsön le nem kötött részét jelölte ki, az ügy további intézésével pedig valamint a főiskolai bizottságokba a megállapított számu

tagok kiküldésével a városi tanácsot bizta meg. Ez a határozat, mint említettük, még a múlt év november 29-én kelt, de a belügyminiszter csak most, hét hónap múltán hagyta jóvá. Ez a késedelem meglehetősen hátravetette az ügyet, mert míg a város hozzájárulása biztosítva nem volt, addig a felek dolgában sem lehetett véglegesen dönteni, mert a város magának ebbe is befolyást biztosított. Ugyanezen ok miatt a részletes terveket sem készíthette el az építető bizottság. Viszont e miatt nem nyerhették meg az újabbán kért 300,000 korona építési államsegélyt, mert a vallás- és közoktatásügyi miniszter ebbeli kérelmünket a részletes terv és költségvetés nélkül nem volt hajlandó tárgyalás alá venni.

Mondják, hogy a város hozzájárulásának kormányhatósági jóváhagyása a miatt késett, mert az ügyet kapcsolatba hozták a debreceni egyetem ügyével. Hogy mily módon fogták fel ezt a kapcsolatot és miképpen hátráltathatta ez a városi határozat jóváhagyását, nem tudjuk. A hogy azonban mi látjuk a dolgot, az egyetem létesítésének első feltétele a gimnáziumnak a kollégiumból való kivitele és hogy ez az ügy most egy nagy lépéssel előrehaladt, ezzel az egyetem kérdése is közelebb jutott a megoldáshoz.

A tiszabecsi ev. ref. templom építésére adakoztak :

Gróf Dégenfeld Sándor Erdőszáda 50 k Mezőberény községben egyesek 2 k 60 f, Szerep község 5 k Sallay Gyula ref. lelkes gyűjtése Nagy-Szelmenc 43 k 90 f, Lengyel Károly kereskedő Szatmár 6 k Tyukod községi bíró gyűjtése 2 k 20 f, Nagy Ferencz gyűjtése ref. tanító Sarkad 7 k 20 f, Átány községi jegyző gyűjtése 7 k Mezőhegyes község 3 k Sztlászói körjegyző gyűjtése 2 k 80 f, Csenger község 2 k Szatmárnémeti város 10 k Kiskereki község 10 k Csajágh községi jegyző gyűjtése 7 k Penyige községi bíró gyűjtése 6 k Tizaszalkai ref. gyűjtése 11 k 34 f, Csengeri ref. egyház 3 k Abaujszínai ref. egyház 1 k Nemesradnóti ref. egyház 2 k Pécsi ref. egyház 1 k Rákospalotai ref. egyház 5 k Tivadari ref. lelkes gyűjtése 8 k 34 f, Szolnoki ref. egyház 10 k Lajosmizsei ref. lelkes gyűjtése 2 k 80 f, Püspökladány község 4 k Dobozi ref. egyház 2 k Egeraljai ref. tanító gyűjtése 9 k Hegedüs és Sándor debreceni könyvtáros 20 k. Földváry Jenő ref. lelkes Daruvar 30 f Dákai ref. tanító gyűjtése 6 k 94 f, Tegenyei Balogh Szabó Dezső csanárosi körjegyző és neje 10 k N-gyimóthi ref. tanító gyűjtése 2 k 50 Padrah Sándor körjegyző H-Szoboszló 2 k 40 f, Szeghalom község 5 k Dr. Nagy Dezső ügyvéd Bpest 4 k Dr. Benedek Zsolt ügyv. jelölt Bpest 1 k Dr. Péterfi István ügyv. jelölt Bpest 1 k H-sámsoni körjegyző gyűjtése 11 k 30 f, Gr. Tisza Istvánné Geszt 10 k H-Böszörmény város 6 k Kötegyán község 4 k Csökmői körjegyző gyűjtése 6 k 40 f, Beregszász város 10 k Matolcsi ref. egyház 6 k Kispaládi bíró gyűjtése 20 k 30 f, Szilágy varsolci ref. egyház 1 k Szatmárnémeti ref. egyház 10 k Dunaszentgyörgyi körjegyzőgyűjtése 5 k 60 f, Hagymássy Károly kir. körjegyző Paks 2 k Solt község 10 k Szék Péter birtokos Tiszaigar 10 k Szék István tanár Gyöngyös 5 k ifj. Szék István Gyöngyös 2 k Szék Ferencz Gyöngyös 1 k ifj. Szék Péter Gyöngyös 1 k Szék Mária Gyöngyös 1 k Kemecsei körjegyző gyűjtése 7 k Sütő Antal gözmalmi igazgató gyűjtése N-Szalontán 7 k 90 f, Sonkádvidéki hitelszövetkezet 10 k Szilassy

Aladár kir. kuriai bíró Bpest 4 k Nyégerfalvi ref. egyház 4 k H-Szovát község 2 k N-kállai főjegyző gyűjtése 10 k 50 f, Dr. Gergely György jogtanár M-Sziget 1 k Kovács Ferenc közjegyző Losonc 2 k Kánya István ref. tanító K-Palád 1 k Sz-Udvári ref. lelkész gyűjtése 6 k Debreceni Bertalan ügyvéd S-patak 2 k Dömsödi körjegyző gyűjtése 1 k 30 f Budapest székesfőváros 25 k Czepléd város 10 k Péczel község 4 k Tiszaiagar község 5 k Henczida község 4 k Öcsöd község 5 k Gyoma község 3 k B-Udvári község 2 k T-Dobi körjegyző gyűjtése 1 k 30 f, Királydaróczi körjegyző gyűjtése 3 k 70 f, Szeles Elek ny. kur. bíró Szeged 8 k N-hodosi ref. lelkész gyűjtése 19 k 88 f, Bojt község 2 k Kocs község 20 k Bia község 10 k Bogyzslói körjegyző gyűjtése 8 k Bihar község 20 k Földesi községi előjáróság gyűjtése 6 k Kaposvári ref. egyház 2 k Dr. Szegedi Kálmán ügyvéd Békés 2 k Debrecen város 25 k, Losonc városi polg. mester gyűjtése 9 k 50 f, Középpajta község 1 k Mezőturi ref. egyház 5 k Mezőberényi ref. egyház 2 k Nagyietai főjegyző gyűjtése 2 k 80 f, Neszmélyi jegyző gyűjtése 2 k 30 f, Neszmély község 3 k Torontálvásárhelyi jegyző gyűjtése 1 k 30 f, Dabolec község 2 k Marócsai ref. tanító gyűjtése 13 k 20 f, Zeke Kálmán ny. bíró B-gyarmat 2 k Mohácsi izraelita hitközség 5 k Gr. Tisza István Geszt 10 k Ny-bogdányi bíró gyűjtése 5 k 50 f, Bajji főbíró gyűjtése 14 k 30 f, Sövérad körjegyző gyűjtése 5 k Üllői körjegyző gyűjtése 3 k Kötay Pal iparisk. tanár Szeged 10 k Bereczk Sándor ref. lelkész Szeged 1 k Törökszentmiklós község 20 k Enying község 5 k Dr. Kiss Ernő ügyvéd Tamási 5 k Kispeszt község 5 k Berekböszörmény község 2 k Tiszasas község 2 k Fogarasi ref. egyház 2 k Nyirbátori jegyző gyűjtése 4 k 60 f, Nagyigmándi jegyzőgyűjtése 6 k 10 f, Tót Károly mérnök Szekszárd 2 k Szolnoki izraelita hitközség 10 k Abonyi jegyző gyűjtése 7 k 76 f, Berettyóújfalui jegyző gyűjtése 6 k 30 f, Nyiregyháza város 20 k Kassa város 10 k Benedikt Gyula Tápionszele 2 k Hajduhadház város 5 k Erdőhegyi jegyző gyűjtése 20 k Nagybányi ref. lelkész gyűjtése 12 k 60 f, Dr. Darányi Ignác miniszter Bpest 10 k Barsbesei ref. tanító gyűjtése 2 k 80 Gönczi Endre kereskedő Péterfalva 1 k Ary Károly földbirtokos Péterfalva 2 k Szatmárnémeti népbank 20 korona Ref. egyház Felső-Eőr 2 k Benkő Mihály gondnok F.-eőr 2 k Dezse Gyula F.-eőr 2 k Elefánt Mihály fakereskedő T-Ujlak 70 k Oszrói körjegyző gyűjtése 14 k Mánd községi bíró gyűjtése 4 k 34 f, Tötös János erköztvélyesi jegyző gyűjtése 10 k Sztmártonkátai ref. egyház 5 k Dr. Székely József ref. lelkész Sztmártonkátai 1 k Tiszatarján község 4 k Kánya Béla csecsei ref. tanító gyűjtése 18 k 34 f, Békési Albert botpaladi ref. lelkész gyűjtése 11 k Barkász Albert mehtelevi ref. lelkész gyűjtése 2 k 50 f, Belényes városi hatóság gyűjtése 10 k 20 f, Dr. Hadady Lajos ügyvéd Szatmár 2 k Az első magy. ált. bizt. társaság fő-ügynöksége Szatmár 2 k Vámosközségi jegyző gyűjtése 4 k Kaba község 1 k Bónizs Károly kölesei földbirt. gyűjtése 23 k 50 f, Erdőszádai jegyző gyűjtése 1 k 90 f, Szuhogyi ref. előkönyörgő gyűjtése 2 k 66 f, Bábonyi ref. lelkész gyűjtése 5 k 56 f, Nórapi ref. előkönyörgő gyűjtése 6 k Tiszaeszlári jegyző gyűjtése 2 k 46 f, Sonkádi ref. lelkész gyűjtése 20 k 76 f, Szarazajtai körjegyző gyűjtése 1 k 10 f, Bodófalvi körjegyző gyűjtése 7 k 36 f, Börvelyi körjegyző gyűjtése 3 k 70 f, Mara László ny. főispán Demsus 10 k Veszprém városi polg. mest. gyűjtése 20 k 10 f, Kisujszállás város 10 k Dr. Nagy Samu ügyvéd Ny. Adony 5 k Pápakovácsii előkönyörgő gyűjtése 2 k 40 f, N. károlyi ref. tanítótestü-

let 5 k 40 f. N-K-madarasi ref. egyház 4 k Homonnai ref. egyház 2 k Karácsony Sándor földbirt. Kékes 20 k Paczai ref. előkönyörgő gyűjtése 2 k 44 f, Stépán László járásbíró Szobráncz 3 k Dalnok község 5 k Kézdi-albis község 5 k Bakos Károly gyűjtése K. Palád 8 k 90 f, Szinnyi Gerzson tanár S. patak 2 k Katona Gy. S patak 1 k Lippai ref. lelkész gyűjtése 10 k Özv. G. Szabó Lóriczné ref. lelkész gyűjtése Debrecen 34 k Seregélyes község 10 k Kende Zsigmond földbirt. Istvándi 20 k Asszonyvásári községi bíró gyűjtése 2 k Kaposvári körjegyző gyűjtése 1 k 90 f. Miskolc város 5 k Békéssámsoni körjegyző gyűjtése 2 k A józsa körjegyző gyűjtése 2 k 79 f, Vadászerdei körjegyző gyűjtése 13 k 60 f, Mikei körjegyző gyűjtése 2 k 50 f, Bakonszeg község 2 k Ungvári polgármester gyűjtése 38 k 36 f, G. Szabó Jolánka adórjánházai ref. tanítónő gyűjtése 12 k Adórjánházai ref. lelkész gyűjtése 4 k 70 f, Szkulyai ref. egyház gyűjtése 50 f, Szkulyai ref. lelkész gyűjtése 1 k 90 f, N.-szalóki ref. előkönyörgő gyűjtése 6 k 82 f, Makó község 2 k, Martosi jegyző gyűjtése 3 k 46 f, Kovács Károly k. ladányi rendőr gyűjtése 8 k 20 f, Sz.-Nagyfalui bíró gyűjtése 8 k 20 f, Komáromi városi kapitány gyűjtése 21 k 10 f, Torza község 2 k Kiss József csáti ref. tanító gyűjtése 4 k 50 f, Kaizler György főispán Zilah 2 k Simon Károly földműves Tarpa 1 k Simon György földműves Tarpa 1 k Schmotzer Károly földm. Tarpa 40 f, Litteczky Endre nyomdatulajdonos gyűjtése Szatmár 8 k Pápa városi polg. mester gyűjtése 7 k 60 f, Hegyközpályi ref. egyház 4 k Dr. Kanarik S. gyűjtése Bártfán k, Konyár község 2 k Biai ref. lelkész gyűjtése 5 k 60 f, Hernádnémeti községbeliek 1 k 40 f, Dr. Kóródi Kálmán orvos T. Ujlak 10 k Gazdasági bank T. Ujlak 20 k Kaizler Ignác földbirtokos gyűjtése Ér-Szt.-Király 15 k 10 f, Makó város 1 k Szilas-Balhas község 10 k Tóth község 10 k N. Kőrös város 4 k Mezőturi ref. gymn. tanárkar 2 k Tiszassasi jegyző gyűjtése 2 k 74 f. Amidőn a kegyes adakozóknak és gyűjtőknek egyházzam nevében hálás köszönetet mondok s rájuk Isten áldását kívánom, kérem mindazokat, kiknél még gyűjtőivek vannak, hogy azokat vizsaküldeni buzgólkodjanak. Tiszabecs 1907. jul. 12. G. Szabó Mihály ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Böszörmény vezet.** E cím alatt adja tudtul a Tanítók Lapja a böszörményi presbiterium nagy országos érdekű határozatai. E határozatok egyike a tanítói fizetések emelésére vonatkozik és abban áll, hogy az egyház családos tanítóinak fizetését az összes szolgálatok betudásával az állami tanítók fizetésével egyenlővé tette. E határozatot az egyik lelkész javaslatára és meleg ajánlására hozta meg a presbiterium. Egy másik határozatban a lelkészei korpótlékaról történik intézkedés, melyet a E. T. I. t.-c. 114. §. megfelelőleg a 2 rendes lelkész részére a presbiterium költségvetésébe felvenni rendelt és ki is utalt. E határozatnál az érdemes Dobó Sándor tanító volt az indítványozó. Mind a két intézkedés egyformán alkalmas arra,

hogy Bösörményre és a bösörményi egyház vezető férfiakra (s azok között dr. Baltazár és Dobó Sándor neve önkénytelenül is eszünkbe ötlék) irányítják a közfigyelmet. Ime az egyház, melyben tanítók és lelkészek egymással jó békességben élnek és ime a jó békességnek kívánatos eredménye a bösörményi kettős határozat, melynek csak az a hibája van, hogy a fizetésegyenlősítést és korpótlék folyósítását az 1848. XX. t.-c. alapján nyújtott 3000,000 kor. államszegélyre kívánja háritani. De még így sincs semmi szavunk ellene s méltányosnak találjuk, hogy azok az egyházak, melyek a 10 százalékos tehernél több terhet vettek magukra s ezek közt Bösörmény is, most áldozatjuk jutalmát vegyék s beteljék rajtok, hogy a kiknek többjük van, azoknak több adatik. De mi lesz, ha összes egyházaink mind hasonlóképen járnak el? Pedig az volna a derék dolog, ha a tanítói fizetéseket mindenütt az állami mértékig kiegészítenék s a lelkészi korpótlékokat mindenütt kiutalnák. S ha ez másként nem tehető, követni kell a bösörményi példát. Ha Bösörmény vezet, hát vezessen valóban s a lelkészi fizetések rendezésére és emelésére szolgáló akciójában kövessük mindnyájan.

— **Felhívás.** Tisztelettel kérjük mindazon egykori tanulóársainkat, kik 1862. júliusában velünk együtt tettek le az érettségi vizsgálatot, hogy f. évi aug. hó 20-ára Sárospatakon megjelenni sziveskedjenek. Budapest, 1907. jul. 19. Dr. Kiss Áron, Papp Gyula.

— **A sárospataki főiskola internátusában** gimn. tanulók és akadémiai hallgatók egyaránt évi 600 (hat száz) K-ért kapnak teljes ellátást. Jelentkezés 1907—8-ra aug. 31-ig. Az internátus szabályzatát kívánatra megküldi s tudakozódásokra készséggel ad felvilágosítást az akadémiai, illetőleg a főgimnáziumi igazgató. Akadémiai igazgató Novák Lajos, főgymn. igazgató Dr. Racz Lajos. A sárospataki ref. főiskola igazgatósága.

— **Megszavazott kölcsönök.** A főiskolai Gazdasági Tanács a szünidei szokott rendes és most megint nagyobb szabású belső és külső építkezések vezetése mellett (épül Dadán circa 20.000 k. költséggel cselédlak, dohány pajta, a kollégiumban átjáró folyosó 10.000 k. értékben) a főiskola pénzeit is kezeli és számadásait vizsgálja. A háznagyai számadás most adatott be, kölcsön megszavazások közt pedig a következőket érdekelhetik lapunk olvasói: Megszavaztatott az álmosdi egyháznak 6500 k, a posalaki egyháznak 4000 korona, a köbölkúti egyháznak 12.000 k. E két utóbbi törlesztéses, az első u. n. egyházi kölcsön (5-szörös fedezet kezesekkel, betáblázás nélkül.)

— **A debreceni dalpályázat eredménye.** Néhai Kövesdy János alapítványából évenként zenepályázatot íratott ki a kollégium. E pályázaton 3 díj van kitűzve, az 1-ső 150 koronás, egy 2-ik 100 k. és egy harmadik 50 koronás. A versenyben legjobb zeneszerzőink is vesznek részt, de sokszor egész új nevek is feltűnnek azon. E pályázatra minden évben egy egész bokrétára való szép dal gyűl össze, az idén is több mint 20 mű érkezett be. Ezek közül az első díjat Horváth FABIÁN ny. képezdei tanár nyerte el Kőbányáról; a másodikat

Zöld Károly székesfővárosi tanító, a harmadikat Varga József nagykorösi ref. képezdei tanár, tehát mindegyik esetben tanító-tanár féle mesterember, derék pompás nótás dallos lélek, különösen Varga, a kinek neve a múlt évi nyertesek között is előfordult, nálunk is tanár volt és vaióságos nóta-fa.

— **Segédlelkész kerestetik.** A nagyvarsányi egyházközségbe a lelkész mellé segédlelkész kerestetik. Díjazása évi 500 (ötszáz) korona és teljes ellátás. Az állomás szeptember hó 1-én elfoglalandó. A jelentkezés Fekesházy Gyula lelkész urhoz intézendő Nagyvarsányba, u. p. Gyüre, Szabolcsvármegyében.

— **Adomány a szatmárhegyi és erdődi ref. egyházak részére.** A mai anyagias korban még mindig találkoznak egyházunk tagjai között, a kiket példa gyanánt lehet felemlíteni hithűségökből származott jócselekedeteikért. A nagybányai ev. ref. egyházmegyéhez tartozó Amac községben a hétköznapiasságból a jócselekedetek mezején nagyban kiemelkedik Gulya István egyszerű földmivelő ref. vallásu ker. atyánkfia, a ki a közel múlt napokban a szatmárhegyi ev. ref. anya és az erdődi ev. ref. fiókegyházak részére 200—200 koronát adományozott s azt nevezett egyházak pénztárába tényleg be is fizette. E nemes tett magában hordja dicséretét. Nagytiszteletű Szerkesztő ur! Kérem méltó tássek becses lapjának hirrovatában a fenti adományt hozni s így mintegy nyugtatni is.*

— **A magyar írók élete és munkái.** Irta Szinyei József. Budapest. 1907. Kiadja Hornyánszky Viktor. A XII. kötet. 4. füzeté áll ezuttal előttünk a Schmidt-Schulhof nevekkel. E füzetben prot. egyházi és iskolai szempontból a következő nevek érdekelnék közelebből bennünket: Schmidt Henrik nagyszombati jogakadémiai tanár; Schmidt István budai népiskolai tanító; Schmidt Jakab fiúmei, Schmidt János kolozsvári; Schmidt János pándorfi lelkészek; Schmidt József döröcskei tanító; Schmidt Károly jenőpozsonyi lelkész; Schmidt Rudolf segesvári főgimnáziumi tanár; Schmidt Keresztély szászkeresztúri. Schmitz János, György nagytonnicsi lelkészek, utóbbi Szilézia és Morvaország superintendense is; Schmitz Menyhért strassburgi egyetemi hittanhallgató; Schnatzinger János szepesolaszi-i lelkész; Schnaus Jakab vittenbergi tanuló, Schneeberger János újverbáci lelkész; Schneeberger Nándor bpesti gimn. tanár; Dr. Schneider Alfréd nagyenyedi lelkész; Schneider János kiscsüri, Schneider János kemeki, Schneider János, Károly kermányi, Dr. Schneider János Immanuel pintárki, Schneider József szászorbói lelkészek; Schneider Viktor (Szabó) budapesti tanár; Schnell Károly vadkerti lelkész; Schneller György wittenbergi theológus; Dr. Schneller István kolozsvári egyetemi tanár; Schneller János Lajos közzei, Schneller Vilmos szintén közzei, Dr. Schnitzler Jakab nagyszombati, Schobel Sámuel György zsiherki, Schochterus József kiscsüri, Scholastici János, konszkei lelkészek; Scholtz Albert budapesti főgimnáziumi, Scholtz Frigyes késmárki liceumi tanárok; Scholz Gusztáv bányai egyházközségi püspök; Scholtz Ödön Adolf ágfalvai, Schoppel András szász-hermányi lelkészek; Schor Ernő pápai tanuló, Schotsch Frigyes medgyesi főgimnáziumi tanár; Schöffenberg Mihály jénai egyetemi tanuló; Schöpflin Géza eperjesi főgimnáziumi tanár; Schramko Pál klenóci, Schranz János budapesti lelkészek; Schrödl József, Schröer Gottfried Tóbiás pozsony liceumi, Schu-

* Igen szivesen, csak azt szeretném tudni, hogy a derék Gulya István adott é a saját egyházának Amacnak is? Szerk.

bert Frigyes Vilmos lőcsei tanárok; Schubert János András altdorfi egyetemi tanuló; Schubert Pál soproni lelkész; Schuhajda Lajos selmechányai tanár, Schurek János szobotisti lelkészek; Schuler András besztercei iskolaigazgató, Schuler Anrás brassói lelkész. Mindezek a felsorolt írók talán az egy Schor Ernő pápai tanulót kivéve, ág. hitv. evangélikus vallásuak. Az eddig megjelent 104. füzet összesen 22. 120 író életrajzát tartalmazza. A nagy mű egy-egy füzetének ára 1 korona s előfizetési ára egy évre (6 füzetre) 6 korona. Ismételten is és mindujra meleg szeretettel ajánljuk e hatalmas művet minden művelt ember figyelmébe, mint olyan óriási munkával és végtelen lelkiösmeretességgel egybeállított irodalmi vállalatot, a melyhez hasonló, jólélekkel állíthatjuk, a mi magyar glóbusunkon e szakban még eleddig nem jelent meg.

— **Káplántanítóság.** Két segédlelkész-tanítóra van szükség a debreceni egyházmegyében. Fizetés lakáson kívül circa 1600—1800 korona. Jelentkezést tanítói oklevéllel bíró pályázóktól megbízás folytán elfogad Rózsa Sándor egyházkerületi pénztárnok.

— **Pótlásul.** Lapunk legutóbbi számában s a nagyvári tanítónőképzőnél betöltendő s. tanítónői állásra vonatkozó hirdetményből kimaradt pályázati határidő. Pótlásul tudatja az igazgató, hogy a határidő: augusztus hó 10-ike.

— **Ha nászajándékot,** zsebórát, ékszert kell vásárolni: idejét ne vesztegesse azzal, hogy sorra járja az üzleteket! Kedvére csak egy helyen vásárolhat és a mi fő, előnyösen! Kérjen Polgár Kálmán budapesti jó hírű órásmertertől nagy képes árjegyzéket (Budapest Erzsébet körut 29 sz. I emelet) a mit ingyen és bérmentve kaphat. Hogy várakozáson felül meg lesz elégedve, azt az a sok száz dicsérő nyilatkozat igazolja, amivel a vevők Polgár Kálmán urat elhalmozzák.

Szerkesztői üzenetek.

— **Többek tudakozására.** Az idej államsegély még nem folyt be az egyházkerületi pénztárba. A késelem oka az, hogy néhány nyugta késői beérkezése miatt a számadás is csak későn mehetett fel 1906-ról. Az újabb államsegély pedig a közelebről gyakorlatba vett eljárás szerint csak az előző évi számadás felterjesztése és megvizsgálása után kerül utalványozás alá. **F. Gy. Nvarsány.** Igaz részvétellel értesültünk szenvedéséről. Isten adja vissza erődöt mielőbb. A káplán hirdetés dolgában intézkedtünk, a számla ki lesz küldve.

Tartalom-jegyzék: A pap és tanító. * * * — Az új törvény végrehajtása. Dr. Baltazar Dezső. — Az elnökség felhívása. Balogh Ambrus, Gr. Tisza István. — Levél a nyugdíj-ügyben. Böszörményi Lajos. — Habakuk próféta a macedóniai Nagy Sándor korában. Hajdu Péter. — Tanügy: Szemle. Dr. Barcsa János. Közéletünk: Debreceni főgimnáziumunk új épülete. — A tiszabecsi ev. ref. templom építésére adakoztak. — Különfélék.

FELELŐS SZERKESZTŐ: **DR. FERENCZY GYULA.**

Pályázat.

A turkevei reform. egyház pályázatot hirdet egy fitanítói állásra.

Javadalom: 910 azaz kilencszáztiz korona évnegyedes részletekben előre fizetve; természetben lakás kerttel.

Köteleesség: az I—II. fosztály tanterv szerint való vezetése. Köteles a megválasztandó állomását f. évi szeptember 1-én elfoglalni s azt tanév bezárta előtt nem hagyhatja el. Állandósíttatni egy évi sikeres működés után fog. Pályázhatnak református vallásu okleveles fitanítók. Kellően felszerelt kérvények aug. 15-ig alulírott-hoz küldendők.

Turkeve, 1907. július 18.

Szabó Sándor
ref. lelkész
isk. sz. elnök.

Pályázat.

A magyarországi református egyház egyetemes konventjének közvetlen fennhatósága alatt álló s az Északamerikai Egyesült Államok területén működő amerikai magyar református egyházmegyében előreláthatólag több egyházközség lelkészi állása fog betöltetni. Felhivatnak mindazon lelkészek, kik az amerikai magyar református egyházmegyében lelkészi állást elfoglalni hajlandók, hogy ezen szándékukat személyes és családi körülményeik, nyelvismeretük (az üreseedésben levő Mount-Carmeli egyházban a tót nyelv ismerete is kívántatik) stb. ismertetése mellett a konvent alulírott világi elnökéhez (Budapest, II. Bimbó-u. 7 sz.) okmányaik kíséretében jelentsék be.

Tájékozásul megjegyezzük, hogy a lelkészi állások szabad lakáson és stólán kívül általában az egyházközség által fizetett évi 400 Dollár s a konvent elnöksége által fizetett évi 500 Dollár, együtt 900 Dollár évi javadalommal vannak egybekötve s hogy a lelkészek amerikai szolgálatuk ideje alatt is 1800 korona nyugdíjba beszámítható törzsfizetés alapján tagjai maradnak a lelkészi nyugdíj és özvegy-árva gyámintézetnek.

Budapest, Miskolc, 1907. július 9.

A magyarországi református egyház egyetemes konventjének elnöksége:

Br. Bánffy Dezső
főgondnok, világi elnök.

Kun Bertalan
püspök, egyházi elnök.

Pályázat.

A mezőturi államilag segélyezett református főgymnázium fenntartótestülete pályázatot hirdet az 1907—8 isk. év elején (1907 szept. 1-én) elfoglandó rendes tornatanitói állásra.

E tanszék javadalmazása 1600 kor. törzsfizetés, 400 kor. lakbér, 200—200 kor. ötöd-éves korpótlék és a megfelelő állami fizetéskiegészítés.

A megválasztott az országos tanári nyugdíj-intézet kötelezett tagja.

Kötelessége a főgymnázium 8 osztályában a tornát tanterv szerint a megállapított óra szám-ban tanítani.

Pályázók kérvényeiket a szükséges okmányokkal együtt (keresztlevél, katonai szolgálati viszonyt, végzett tanulmányokat és egészségi állapotot igazoló okmányok) f. évi augusztus hó 21-ig a mezőturi ref. főgymn. igazgatóságához küldjék.

Csak református vallásuak pályázata vétetik figyelembe.

Mezőtur, 1907. július 18.

Gergely Antal.
igazgatótanács elnöke.

Pályázat.

A Nagy József 1000, ezer koronás alapítványra.

Fölvételi kellékek: a) alapítványt élvezni óhajtó magyar születésű, református vallásu s a debreceni főiskolában a felsőbb tudományokat bevégezett ifju legyen, b) észtehetsége kitűnő, erkölcsi jelleme feddhetetlen, igyekezete és szorgalma kitartó legyen, c) kitűzött életpályája a lelkeszi, vagy a tanári hivatal legyen, d) a bölcsészeti és hittanszaki tudományokon kívül a latin nyelvben annyira jártas legyen, hogy a római klasszikus írókat jól értse, a görög nyelvtanban az iskolai bizonyítvány szerint jeles osztályzata legyen, az élő nyelvek közül a német nyelvet teljesen értse és egész folyékony-sággal beszélje, végre a francia nyelvben is bírjon előkészüléssel, hogy e könyveket jól értse.

A föntirottak szerint fölszerelt pályázati kérvények a tiszántuli ev. reform. egyházkerület püspöki hivatalához folyó évi augusztus hó 20-ig küldendők be.

Debrecen, 1907. július hó 18-án.

Kiss Áron
püspök.

Káplánt

keresek magam mellé Tizsasasra (Jásznagy-kunszolnok megye.

Fizetést adok 500 koronát és mosáson kívül teljes ellátást (100 korona mellékjövedelem remélhető.)

Kötelessége lesz az általam reá bizandó lelkeszi teendők végzése.

Az állás aug. hó közepén, legkésőbb szeptember 1-én elfoglalandó.

Tizsasas, 1907. július 11.

Sarkadi N. Imre
ref. lelkesz.

Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet.

Hetedik évtársulatát 1907. január elsején nyitja meg melybe tagok már most is és az év folyamán bármikor beléphetnek.

Az intézet **tagjainak száma** rövid három évi fenállása alatt 2400-ra emelkedett, a kik **13,000** törzsbetétre több mint **580,000** koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt **1.700,000** korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag **6/-ot** jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hétbármelyik napján **utólag fizetendő legolcsóbb kamattal** mellett folyósít.

Kölcsönöket a negyedik évtársulatra már most adunk.

Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamattal is befoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ erejéig kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezes jótállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékul elfogadható értékekre.

Jelentkezések a negyedik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 26. szám, főtőzsde épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

HEGEDÜS és SÁNDOR

prot. irodalmi könyvkiadóhivatalában Debreczenben 2 kor. havi részletfizetésre megrendelhető:

A legelső magyar protestáns egyháztörténet. (Képes diszmunka.)

Most jelent meg:

A MAGYAR EVANGÉLIOMI PROTESTÁNS EGYHÁZ TÖRTÉNELME

Farkas József, Kovács Sándor és Pokoly József közreműködésével

Szerkesztette: ZSILINSZKY MIHÁLY.

Könyvtári félbörkötésben 19 k. Közel háromszáz szöveggéppel, tizenkét melléklettel és számos kéz-
irathasonmással.

Csodálatraméltó, nemes küzdelem törté-
tének a vázolását tűzte ki feladatául ez az első
magyar protestáns egyháztörténet, amely
nemcsak hogy szép emléke az 1906-iki nagy
történelmi esztendőnek, hanem kiegészítője a po-
litikai történetnek is. Sőt, mivel a protestáns
egyház, valamint a magyar nemzet változatos,
eseményekben gazdag, fölemelő és magasztos
története sokszor eggyé olvad a kettős küzdelem-
ben, mivel mindkettőnek ugyanazok voltak a ve-
zérei, harcosai, vértanui, azért sok helyen egyik
a másik nélkül meg sem érthető. Korszakos
jelentőségüvé avatja még ezt a munkát az a
tény, hogy az nemcsak a magyar evangéliumi
protestáns egyház külső fejlődésének **történetét**
hanem a **belső életet** is felöleli, kiterjeszkedik
az egyházi élet, az iskolaügy és irodalmi élet
ismertetésére is, aminek révén joggal tarthatjuk
azt egy nevezetes történelmi korszak **művelő-
déstörténetének is.**

Megrendelő-lap.

Fizetendő Debreczenben.

HEGEDÜS és SÁNDORTÓL Debreczenben

megrendelem Zsilinszky, a magyarországi Protestáns egy-
ház történelme című művet.

Előfizetési feltételek: Ezen mű ára 19 korona, fi-
zetendő 2 koronás egymásután következő havi részletek-
ben, szállítástól kezdődőleg, mindaddig, míg a teljes mű
vételére törlesztve nincs. Jogositva van a cég az esedé-
kes és le nem fizetett részleteket, a postaköltség hozzá-
számításával, a postai megbízás útján bevonni. A rész-
letek be nem tartása a részletfizetési kedvezményt meg-
szünteti és a mű teljes vételárát esedékessé teszi. A fi-
zetett részletek által még ki nem egyenlített része a kül-
deménynek a szállító cég tulajdonát képezi. Per esetén a
debreceni kir. járásbíróóság illetékes. Az üzlet elfogadása
a cégnek fenntartatik. A fenti feltételek alapján ezennel meg-
rendelem a fentebb jelzett munkát 19 korona vételárért,
fizetendő a megrendelés keltétől kezdődőleg 2 koronás havi
részletekben Debreczen a Hegedüs és Sándor cég pénztáránál.

Lakhely és kelet: Sajátkezű aláírás:

Állás:

Az illetéki díjegyzek 30 tetele értelmében bélyegmentes. Olvasható aláírást
kérünk.

Konfirmálások alkalmából

ajánljuk az

S. Szabó József által átdolgozott Révész—Szo-
boszlay—Szabó: Konfirmációra elő-
készítő kátét ára 30 fill.

Konfirmációi emléklapok fekete nyomással
1 drb. 4 fill., 100 drb. 3.60, csinos kék
körzettel 1 drb. 5 fill. 100 drb. 4.50, di-
szes aranyozott körzettel 1 drb. 6 fill.,
100 drb. 5.40

Konfirmáció ajándéku ajánljuk a Rozgonyi
J. féle gyermekimkönyvet diszes kö-
tésben 50 fill., 80 fill., 3 kor., 4 kor., és
5 korona árakban kaphatók:

HEGEDÜS és SÁNDOR

prot. irodalmi könyvkereskedésében

DEBRECENBEN, Kossuth-utca 11. szám.

Löfkovits Arthur

— órás, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edé-
nyek, urasztali poharak, tányérok,

kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

PONTOS ÉS
LEGJOBB

ÓRÁK

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szentedények =

urvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák
medenczék és borkancsók ■ ■ ■

arany és ezüst ékszerek
evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak

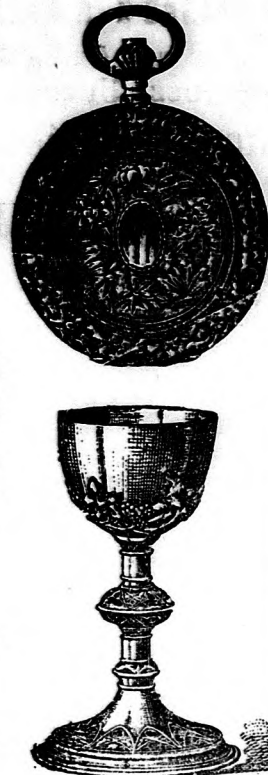
részletfizetésre is!

Javításokra és vidéki megrende-
lésekre különös gondot fordítok!

Árjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve.

POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körut 29 sz.
Az ev. ref. egyházak szállítója,

Pontos kiszolgálás; jutányos árak!

Király balzsam

Köszvény és
csuz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer ugy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. Király-balzsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert ugy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják köszvénynél csuznál továbbá meghűléseknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem
használ mást csak a
hires

Hajdusági pedrót!!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszarvu“ gyógyszer-tára a hol mindnn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek erdetti árakban szerezhető be.

Orgona - Harmoniumok.

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng diéséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes hurok-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda!

mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezeség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) Tárógató; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezeség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kivanatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

Baktai EGRY FERENCZ

== har nagöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja
harangöntő
mühelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállit

harangokat

bárminő sulyban, nemetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok elősmé-
== ró irat. ==

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárvaros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felsőrészükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok,

mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok illetékel való újra szerelését és vertvas-harang állványok. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagyéremmel kitüntetve.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsóságra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját mühelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.